

Atkelta iš p. 4

ir teisės, teisinė valstybė bei jos saugumas“ patvirtino 39 rekomendacijas. Šių metų sausį Varšuvoje surengtame piliečių forume „Klimato kaita, aplinka ir sveikata“ baigta rengti 51 rekomendacija. Būtent Strasbūre Europos Parlamento plenarinėje sesijoje ir buvo apžvelgtos šių dviejų Europos piliečių forumuose parengtos rekomendacijos, taip pat daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje pateikti pasiūlymai.

Plenarinėje sesijoje bendru sutarimu pateikti pasiūlymai vykdymui valdybai, kuri parengs ataskaitą, visiškai bendradarbiaudama su plenarinės sesijos dalyviais. Iš kiekvieno forumo atrinkta 80 piliečių, kurie atstovavo jiems (forumams) Konferencijos plenarinėje sesijoje vykusiose darbo grupėse. Keturi Europos piliečių forumai sudaro Konferencijos dėl Europos ateities pagrindą. Forumuose atsižvelgiama į visų ES valstybių piliečių nuomones, kurias jie pateikė daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje, kartu įtraukiami klausimai, kuriuos garsūs mokslininkai ir ekspertai pristatė visose ES valstybėse vykusiuose renginiuose. Konferencijoje dėl Europos ateities plenarinėje sesijoje dalyvavo ir Lietuvos Seimo paskirtieji atstovai – Europos reikalų komiteto nariai Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė, Arminas Lydeka, Rūta Miliūtė ir Seimo Ateities komiteto narys Lukas Savickas.

Darbo grupei sveikatos klausimais pirmininkavo Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Marošas Šefčovičius. Šioje darbo grupėje dalyvavo ir Lietuvos Seimo Europos reikalų komiteto narė parlamentarė R. Miliūtė.

M. Šefčovičius informavo grupės narius apie idėjas sveikatos tema, iki šiol pateiktas daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje, taip pat apie prioritetines temas, įvardytas per 3-iojo Europos piliečių forumo sveikatos klausimais pirmąją sesiją, ir naujausias ES iniciatyvas sveikatos srityje. Anot jo, darbo grupės posėdyje ir norima pasikeisti nuomonėmis apie diskusijas sveikatos tema, vykstančias platformoje ir Europos piliečių forumuose.

Diskusijos dalyviai pabrėžė, kad svarbu plėtoti gerą bendradarbiavimą grupėje ir priimti pastabas, ypač iš piliečių. Buvo raginimų stiprinti bendradarbiavimą ir koordinavimą ES lygmeniu, užtikrinti tarpvalstybinį sveikatos sistemų sąveikumą ir geresnį ES pasirengimą sveikatos iššūkiams ateityje. Kai kurie darbo grupės nariai teigė, kad dabartinis ES bendradarbiavimas COVID-19 vakcinų ir COVID-19 pažymėjimų srityje yra beprecedentis, tačiau reikėtų aptarti ir stiprinti tolesnį nacionalinės politikos koordinavimą. Akcentuota, kad būtina atsižvelgti į sveikatos globalų aspektą. Taip pat iškeltas investicijų į sveikatos sektorių didinimo klausimas. Kai kurie pabrėžė, kad investicijos nepaprastai svarbios prieš susidarant ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir kad tapo aišku, jog per COVID-19 pandemiją jos nebuvo pakankamai efektyvios. Kai kurie minėjo ekonomikos ir sveikatos tarpusavio sąsajas. Kiti posėdžio dalyviai pabrėžė, kad Europos kovos su vėžiu planu galėtų būti naudojamosi kaip pavyzdžiu kovojant su kitomis ligomis, ir akcentavo vienodo požiūrio bei dalijimosi žiniomis svarbą. Europos Parlamento Specialiojo kovos su vėžiu komiteto (BECA) vaidmenį.

Dar kiti nariai minėjo investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą svarbą, ragino aktyviau keistis duomenimis sveikatos sektoriuje. Nuskambėjo pasiūlymas ES tapti lydere sveikatos priežiūros skaitmeninio srityje, pasiūlyta, kad turėtų būti dar labiau plėtojamos telemedicinos paslaugos. Ypatingas dėmesys atkreiptas ir į sveiko senėjimo iššūkius bei augančius vyresnio amžiaus žmonių sveikatos priežiūros poreikius. Kai kurie pabrėžė, kad būtina parengti veiksmų planą, skirtą lėtinėms ir retosioms ligoms, taip pat širdies ir kraujagyslių bei neurologinėms ligoms. Kiti nariai akcentavo, kad sveikata yra vienas labiausiai piliečiams rūpimų klausimų ir kad ES turi priartėti prie žmonių. Kai kurie ragino užtikrinti atsparesnes sveikatos priežiūros paslaugas, šiuolaikiškas sveikatos sistemas ir bendras priemones bei mechanizmus ES lygmeniu, taip pat kėlė klausimą dėl būtinybės gerinti prieigą prie vaistų ir sveikatos priežiūros paslaugų visiems, nustatyti būtiniausias sveikatos paslaugų kokybės standartus visoje ES ir ateityje geriau reaguoti į krizes. Kiti atkreipė dėmesį į valstybių narių tarpusavio skirtumus, susijusius su galimybėmis naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Kalbėta ir apie ES priklausomybę nuo trečiųjų šalių sveikatos srityje, pvz., žaliavų, medicinos priemonių ir vaistų srityse, ypač per COVID-19 pandemiją, ir pabrėžė, kad būtina užtikrinti strateginį savarankiškumą – „ES sveikatos suverenumą“, siekiant išvengti nepriteklių ir pasirūpinti tiekimo grandinėmis. Dalyviai minėjo ir nacionalinių sveikatos priežiūros sistemų tvarkymo, sveikatos sistemų susiskaldymo bendrojoje rinkoje, prieigos prie kokybiškos

medicinos bei vaistų strategijos klausimus. Nuskambėjo mintis sukurti ES fondą ligoninėms steigti ir moksliniams tyrimams remti. Kita mintis buvo sukurti ES sveikatos pasą, kad ES piliečiai galėtų gauti tinkamas sveikatos priežiūros paslaugas visose ES valstybėse narėse. Kai kurie kalbėjusieji teigė, kad reikėtų įvertinti sritis, kuriose ES teikia pridėtinę vertę ir kuriose kompetencijos turėtų būti perkeltos į ES lygmenį. Kiti laikėsi nuomonės, kad ES vaidmuo turėtų būti patikslintas, o kai kas mano, kad turėtų būti išsaugotos valstybių narių kompetencijos. Aptardami sveikatos prevencijos temą, kai kurie pabrėžė, kad sveikatos raštingumas ir švietimas turėtų prasidėti nuo ankstyvosios vaikystės. Didinant informuotumą apie sveikatos gyvensenos svarbą, būtų galima užkirsti kelią daugeliui ligų ir sumažinti išlaidas. Kai kurie pridūrė, kad daugiau dėmesio būtina skirti ir lytiniam švietimui, kontracepcijai bei šeimos planavimui. Nemažas dalyvių skaičius išsakė nuomonę, jog psichikos sveikata yra prioritetinis klausimas, kurį būtina spręsti. Jie pirmiausia atkreipė dėmesį į neigiamą COVID-19 pandemijos poveikį psichikos sveikatai.

Darbo grupės pirmininkas, Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas M. Šefčovičius baigdamas posėdį padėkojo visiems nariams už jų indėlį ir apibendrinimo dalyvių pateiktas pastabas bei pasiūlymus. Jis pabrėžė, kad jie atspindi dabartinius iššūkius sveikatos srityje bei sveikatos ir sveikos gamtinės aplinkos, saugaus ir sveiko maisto, ekonomikos ir klimato kaitos tarpusavio priklausomybę.

„Gydytojų žinių“ informacija.

Genetikos mokyklos įkūrėjo jubiliejus

**Genetikos mokslas vadina-
mas viena sparčiausiai progre-
suojančių biomedicinos mokslo
sričių.** Genetika medicinoje sukėlė tikrą revoliuciją. Vis daugiau įrodymų, kad genetiniai veiksniai svarbūs vėžio, širdies ar psichikos ligoms vystytis. Akademikas profesorius Vaidutis Kučinskas žinomas kaip Lietuvos žmogaus genetikos mokyklos įkūrėjas, tarptautiniu mastu pripažintas mokslininkas.

Lietuvos medicinos genetikos tėvas prof. V. Kučinskas –

neįtikėtinai šiltas žmogus. Taip mano daugelis bendravusių su akademiku. Todėl nesunku įsivaizduoti, kodėl jo įkurto VUL Santaros klinikų Medicinos genetikos centro duris varstanti jau ne viena lietuvių karta iš ten išeina su viltimi ir paguoda. Prisiminta, kad šis mokslininkas buvo pirmasis žmogus Lietuvoje, gavęs atlyginimą už praktinį medicinos genetikos vystymą. Jo dėka Lietuva pirmoji Sovietų Sąjungoje, o ir didžiojoje Euro-

pos dalyje, pradėjo tirti gimusių kūdikių kraują, taip padėdama užbėgti už akių daugeliui jiems gresiančių ligų.

Kaip spaudoje rašyta, šiais laikais už tokį milžinišką darbą būtų suteikta prestižinė premija, o anuomet mokslininkas vos išvengė rimtų nemalonumų. Profesorius pirmasis pradėjo mūsų šalyje tirti paveldimas žmonių ligas, ėmė taikyti šiuos tyrimus klinikinėje praktikoje, parengė būrį žmogaus ir medicininės

genetikos specialistų, gydytojų genetikų. Jo pastangomis Lietuvos sveikatos sistemoje sukurta paveldimų ligų diagnostikos ir genetinio konsultavimo sistema, pradėti išsamūs lietuvių genomo tyrimai. Kažkada „Gydytojų žinioms“ akademikas yra teigęs, jog nei sovietmečiu, nei vėliau, jau Nepriklausomos Lietuvos laikais, jam nepavyko formuluoti taip aiškiai ir gauti pinigų tokiam pro-

Nukelta į p. 6

Atkelta iš p. 5

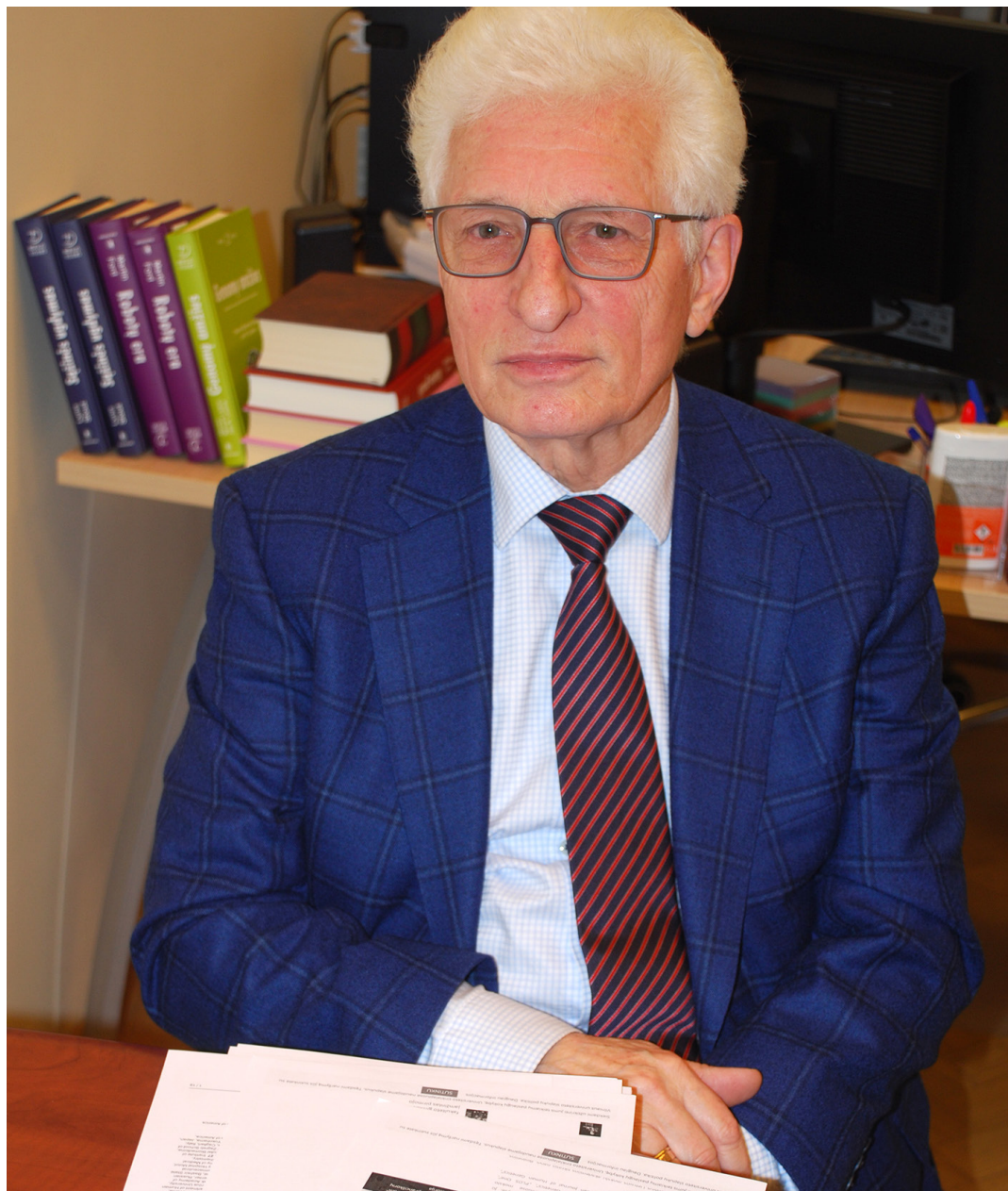
jektui, kuris vadintųsi „Lietuvių kilmė“. „Manau, kad tai svarbu ir lietuviams. Jei mes nieko nepadarysime, tai niekas ir nežinos, kad tokie lietuviai buvo“, – tąsyk sakė prof. V. Kučinskas.

2015 m. kovo mėnesį buvo baigtas projektas „Litgen“, t. y. „Lietuvių genomas“. Pasak šio projekto vadovo akademiko prof. V. Kučinsko, ketveri šio projekto metai buvo kupini suplanuoto ir kartais improvizacijos reikalaujančio darbo. „Tad tai yra ne tik ketverių metų, per kuriuos buvo vykdomas „Litgen“ projektas, darbo rezultatas, bet ir visų tyrėjų neįkainojama daugelio metų patirtis, vykdant kitus tyrimus, atliekant mokslinius vizitus, dalyvaujant konferencijose ir mokymuose, sutelkta bendram tikslui – atlikti Lietuvos populiacijos plataus masto genominius tyrimus ir identifikuoti hipotetiniam lietuviui būdingas genomines sritis, kurios yra reikšmingos jo sveikatai“, – sakė akademikas. Anot mokslininko, dažniausiai visi tiria ligonius, bet nežino, kaip atrodo sveikas žmogus. Mūsų tikslas ir buvo rasti tą sveiko žmogaus normą – tyrėme ne tik genomą, bet ir mitybos įpročius, gyvenimą ir kt.

Akademikas V. Kučinskas vadovavo ir kitam projektui „Unigene“, kurio pagrindinis tikslas – identifikuoti naujus genus, kurių mutacijos lemia intelektualinę negalią. Šis projektas buvo vykdomas su partneriais – Šveicarijos Lozanos universitetu, kuris turi didelę patirtį funkcinės genetikos srityje. Intelektinė negalios genetika tema aktuali visose šalyse. Tai, pasak akademiko, svarbi socialinė ir ekonominė sveikatos priežiūros problema visame pasaulyje. Ji diagnozuojama 1–3 proc. asmenų visoje populiacijoje ir yra viena dažniausių šių dienų neįgalumo priežasčių.

„Labai vertiname jūsų ilgametę ir sėkmingą mokslinę, pedagoginę, organizacinę ir visuomeninę veiklą, didžiuojamės Jūsų nuopelnais plėtojant biologijos ir genetikos mokslą. Daugiau kaip 50 metų skyrėte mokslui“, – taip apie akademiką prof. V. Kučinską 75-ojo gimtadienio proga Lietuvos mokslų akademijos (LMA) prezidento vardu rašė LMA prezidentas akademikas Jūras Banys.

„Jeigu pradėčiau vardinti prof. V. Kučinsko, iki šios LMA Biologijos, medicinos ir skyriui vadovaujančio, nuveiktus ir atliekamus darbus, parašytus straipsnius, pasakoti apie jo įvairias visuomenines veiklas ir iniciatyvas, tai tiems pasakojimams ir galo

Prof. V. Kučinskas

nebūtų. Galiu pasakyti, kad vienoje knygoje suskaičiavau net penkiolika puslapių, kuriuose tie visi dalykai surašyti“, – teigė portalo „Delfi“ žurnalistė, bendravusi su akademiku prof. V. Kučinsku.

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus narys akademikas profesorius Limas Kupčinskas ir šio skyriaus sekretorė daktarė Jadvyga Olechnovičienė parengė platų išsamų straipsnį apie akademiko prof. V. Kupčinsko gyvenimo ir darbo etapus, jo pripažinimą tarptautiniu mastu. „Kaip kviestinis mokslininkas ir profesorius dirbo JAV nacionalinio vėžio institute, Švedijos Umeo universitete, taip pat Italijos Bario, Londono, Taivano universitetuose, skaitė paskaitas Europoje, JAV, Australijoje, Kinijoje, Kanadoje, Taivane. Buvo Europos Komisijos, Prancūzijos, Ispanijos, Rusijos, Italijos valstybinių mokslo ins-

titucijų nepriklausomas mokslo ekspertas, daugybės tarptautinių mokslinių žurnalų recenzentas, redakcinių kolegijų ir daugybės mokslinių organizacijų narys“, – primenama straipsnyje „Akademikui Vaidučiui Kučinskui 75“.

Publikacijos autoriai primena, kad akademikas prof. V. Kučinskas vadovavo daugiau kaip 35 nacionalinėms ir tarptautinėms programoms ir projektams. Ypatingo tarptautinio susidomėjimo sulaukė pastarojo meto akademiko vykdyti intelektualinės negalios genetikos ir genomikos mokslo darbai, o viena iš naujai nustatytų retų ligų pavadinta Alkurajos–Kučinsko sindromu. Tai autosominis recesyvinis sutrikimas, kuriam būdingos smegenų anomalijos, susijusios su smegenų parenchimos nepakankamu išsivystymu, artrogripoze, klubine pėda ir vėluojančia raida. Tai antrasis pasaulinis įamžinimas.

Pirmasis – dermatologijoje – Lelio sindromas, antrasis – genetikoje – Alkurajos–Kučinsko sindromas. Visiems pasaulio medikams skirtų ligų kataloguose ir žinynuose bus įrašyti šie Lietuvoje nustatyti sindromai.

„Gydytojų žinioms“ akademikas prof. V. Kučinskas yra sakęs, kad pastaraisiais metais daug dėmesio skiria savo genealogijos tyrinėjimams. Pasirodo, jo protėviai pamažu kraustėsi iš pietų į šiaurę, t. y. iš Punsco ir Gardino apylinkių, per Krosną, Simną į Marijampolės apylinkes. Save jis laiko sūduviu, todėl domisi ir Sūduvos istorija. 2022-ieji paskelbti Sūduvos metais, nes šiemet sukanka 600 metų, kai Sūduva pagal Melno sutartį (1422 m. rugsėjo 27 d. prie Melno ežero) prisijungė prie Lietuvos.

K. Valius